

Коваль Д. А.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри адміністративного та фінансового права*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯК СКЛАДОВОЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Історія податкового контролю нерозривно пов'язана з історією державного фінансового контролю і бере свій початок в XVII ст. У перебігу всього цього часу змінювалися його цілі, завдання, характер, зміст, об'єкти і суб'єкти, модернізувалися контрольні процедури. Мінялося ставлення до контролю: від негативного до позитивного. Але у всі часи прогресивна частина суспільства усвідомлювала, що результативність економічних реформ тісно пов'язана з правильною постановкою контрольної роботи, з наявністю ефективного інструментарію теорії і практики податкового контролю, орієнтованого на конкретні умови господарювання.

На всіх стадіях фінансової діяльності, а саме під час формування, розподілу й використання публічних фондів коштів здійснюється фінансовий контроль. Фінансовий контроль не можна визначити однозначно. Це складне явище, оскільки він є складовою частиною державного управління та інструментом реалізації політики держави, а, з другого боку, фінансовий контроль – це управлінська діяльність зі своїми методами, формами (Грачева Е. Ю., Толстопятенко Г. П., Рыжкова Е. А. Финансовый контроль. – М., 2004. – С.122).

Державний фінансовий контроль є різновидом державного контролю за фінансовою і господарською діяльністю господарюючих суб'єктів. Але фінансовий контроль, на відміну від інших видів контролю за господарською діяльністю, провадиться за тими відносинами, які пов'язані із формуванням (наприклад, за внесками обов'язкових платежів), цільовим розподілом і ефективним використанням фондів коштів (Финансовое право: Учебник / Под ред. О.Н. Горбуновой. – М.: Юрист, 1996. – С.56).

На сучасному етапі вчені, визначаючи фінансовий контроль, виділяють різні його сутнісні характеристики. Зокрема, професор Л. К. Воронова, пише, що фінансовий контроль – це регламентована правовими нормами діяльність державних і муніципальних та інших публічних органів з перевірки своєчасності й точності планування, обґрунтованості й повноти надходження коштів у відповідні фонди, правильності та ефективності їх використання (Воронова Л. К. Финансовое право Украины: Підручник. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – С.82).

Л. К. Царьова зазначає, що фінансовий контроль – це діяльність уповноважених органів та їх посадових осіб для перевірки додержання вимог законодавства у сфері фінансової діяльності та застосуванню в передбачених законом випадках відповідних засобів впливу (Царьова Л. К. Організаційно-

правові основи фінансового контролю в Україні : Навчально-методичний посібник. – Одеса, Юридична література, 1999. – С.11).

Трохи відмінне визначення фінансового контролю надають автори підручника «Фінансове право України» за ред. М. П. Кучерявенка. Відзначається, що фінансовий контроль – це особлива сфера державного контролю, що становить собою діяльність фінансових органів з виявлення порушень законності, фінансової дисципліни й доцільності під час формування, розподілу й використання державних і муніципальних грошових фондів.

Але, як вбачається, до цього слід додати ще вимогу щодо додержання законності в процесі здійснення фінансової діяльності. Оскільки важливо забезпечити не лише своєчасність та точність планування, а перш за все, щоб у процесі фінансової діяльності всі суб'єкти суворо дотримувалися приписів нормативно-правових актів.

За допомогою фінансового контролю забезпечується законність у фінансовій і господарській діяльності. Він є одним із засобів попередження безгосподарності, виявлення фактів зловживань, марнотратства.

Фінансовий контроль сучасної держави випливає як з традиційних, сталих протягом багатьох років принципів, норм, стандартів, режимів, процедур і структур здійснення даного виду діяльності держави, так і з якісно нових реалій суспільно-господарських відносин, що склалися в останні десятиріччя (Нікіфоров П. О., Івасюк С. І. Фінансовий контроль держави: інституціональний підхід, спадковість і новації у поглядах // Регіональна економіка. – 2005. – № 2. – С.33).

Фінансовий контроль держави в його традиційному розумінні є складовою частиною тріади управлінських функцій держави у фінансовій системі (обліку, аналізу і контролю). Об'єктом такого контролю є фінансові фонди та потоки, що належать державі (Василик О. Д. Теорія фінансів. – К.: НІОС, 2003. – С.342).

Фінансовому контролю притаманні риси, що взагалі належать контрольній діяльності як такої, а саме: оперативність; цілеспрямованість; безпосередність; обґрунтованість; дієвість.

Слід зазначити, що фінансам як економічній категорії, крім розподільної та регулюючої, належить також і контрольна функція. Вона виявляється як під час контролю розподілу валового внутрішнього продукту, так і під час витрачання публічних грошових фондів відповідно до їх цільового призначення. Все це свідчить про те, що контрольна функція фінансів є об'єктивною основою фінансового контролю (Фінансове право України: Підручник / Г. В. Бех, О. О. Дмитрик, І. Е. Криницький; За ред. М. П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – С.61).

Варто зазначити, що мета, завдання, зміст, склад суб'єктів, об'єкт та інші елементи податкового контролю вужчі, ніж у фінансового контролю. Сферою здійснення податкового контролю виступає порядок утворен-

ня грошових фондів держави у формі податкових платежів. Фінансовий контроль, не обмежуючись зазначеною сферою, охоплює формування, розподіл і використання коштів централізованих і децентралізованих грошових фондів держави. Та й мета і завдання податкового контролю виходять з цілей і завдань, що стоять перед фінансовим контролем у цілому. Склад суб'єктів фінансового контролю, їх права, обов'язки й компетенція ширші, ніж у суб'єктів податкового контролю.

У податковому контролі можна виявити особливості, що дозволяють відрізнити його від інших напрямків контрольної діяльності державних органів, що здійснюються у фінансовій сфері. У процесі здійснення податкового контролю діяльність підконтрольних об'єктів оцінюється тільки з точки зору законності, а його суб'єкти не оцінюють результати функціонування підконтрольних об'єктів з огляду на їх доцільність та ефективність.

Щербакова О. Ю.

Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», здобувач кафедри фінансового права

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОЦЕДУРИ СУДОВОГО ДОКАЗУВАННЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ПОДАТКОВИХ СПОРІВ

Проблема дослідження судового доказування при вирішенні податкових спорів на сьогодні ще не виступає остаточно вирішеною як на рівні законодавчого регулювання, так і в наукових дослідженнях. Є декілька підходів стосовно з'ясування сутності судового доказування. Принципове розмежування двох підходів щодо природи судового доказування, фактично зводиться до визначення місця суду в цьому процесі. Цей критерій базується на ще більш узагальненому посиланні, коли роль суду у встановленні обставин по справі, ролі судового доказування визначається загальними соціокультурними особливостями суспільства, що і визначає систему судочинства (Див.: Треушников М. К., Малешин Д. Я. Новый гражданский процессуальный кодекс России 2002 г.: Некоторые социокультурные особенности // Вестник МГУ. Серия 11 «Право», 2004. – № 4. – С. 57-58; Бартунаева Н. Л. Предмет доказывания по налоговым спорам, связанным с привлечением субъектов хозяйственной деятельности к ответственности. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – С. 23).

Виходячи з цього критерію, склалися індивідуалістична та колективістська моделі судового доказування. Індивідуалістична концепція основну активну роль закріплює за учасниками процесу, в якості яких виступають дві сторони спору. В межах цієї моделі активність сторін і обумовлює активність та послідовність судового доказування. Роль суду зводиться до спостерігача та передбачає мінімальну активну роль. Колективістська концепція виходить із активного місця суду в судовому доказуванні, при якому можливі і окремі прояви пасивності щодо участі сторін в судовому